

ВОЛОДИМИР ЛОПУШАНСЬКИЙ

Садок вишневий коло хати...

песа

ХОЛМ 1940

ВИДАВНИЦТВО „НА СТОРОЖІ“

ВОЛОДИМИР ЛОПУШАНСЬКИЙ

Садок вишневий коло хати...

п е с а

ХОІМ 1940

ВИДАВНИЦТВО „НА СТОРОНІ“

ДІЄВІ ОСОБИ

ГРИГОРІЙ ШЕВЧЕНКО — кріпак

КАТЕРИНА — його жінка

ДІД ІВАН — його батько, близько столітній дід, давній гайдамака

КАТРЯ — 16-літня

МИКИТА — 10-літній

ТАРАС — 8-літній

ЯРИНА — 6-літня

} діти Григорія

Всі права застережені

Copyright by Wołodymyr Łopuszański, Cholm

В далині, серед розцвілих вишень, мріє село Кирилівка — колиска українського генія Тараса Шевченка. На краю села стоїть старенька, вбога хатина. Чистенько виблена, окутана вишневим садком, пишається в останніх усміках заходячого сонця. З-за хатини вихиляється розложиста корона розцвілої яблуні. Перед хатою чисто позамітане подвір'я, відгороджене від улиці стареньким тином. При воротах похила верба з сухим верхом, а при ній перелаз. За ворітами обсаджена деревами дорога.

Бечоріє... З дороги йде гамір худобячого реву й блеяння овець. Від часу-до-часу вигуки й накликування пастухів. Коротко, вривчасто замріє сопілочка... Часом брехне собака, заіржить кінь. Ще здалека розплітається мельодія співу дівчат...

1. ЯВЛ

Катря: (стає на порозі хати й заслухується в чудовий гомін вечора... Врешті, на силу відривається й кличе): **Микито! Тарасе! Ярино!** Де ви діти?! Ходіть уже до дому!

2. ЯВЛ

(Спершу чути веселий, свавільний гомін дитячих голосів і нараз вбігає на подвір'я Микита й Ярина).

Ярина: Вже йдемо, Катруся!

Катря: Ходіть швидше вечеряти, а то зараз батьки надійдуть з поля й перешкаджатимете їм. А де Тарас?

Микита: Його не було з ~~нами~~...

Катря (сплескує долонями): От і лихо! А де ж він знову потинявся?! Казала ж я тобі, щоб глядів за ним!

Микита: Не сердься, Кatre... Сама знаєш, як важко його встерегти... Ми всі гралися разом, то й не завважили, як він кудись пропав. Та ти не журися, я його негайно відшукаю. — (Біжить за хату й на ввесь голос): Тарасе! Тарасе!

Ярина (біжить у другу сторону): Тарасику!

3. ЯВЛ

Микита (вертається разом з Яриною): Нема його...

Катря: От і знову морока! Зараз повернуться батьки

з панського лану і як його не застануть в дома, знову дістане прочухана... Гризота не дитина! Тільки б тягалися по ярах та могилах! І чого воно там шукає!

Ярина: Він каже, що там запорожці лежать...

Микита: Так, він завзвався їх підзиристи, як вони в ночі встають із своїх могил...

Катря: Лишенько мені з нашим дідом! Наговорить дитині всілякого страхіття, що опісля ради з нею немає. Десь друге наляк ається, коли таке вчує й вosa ввечорі поза поріг не виставить, а те йде поночі духів ловити! Якже ж мені сьогодні встерегти його від неминучої кари? А тепер батько, перетомлений до краю панциною, іще більше став сердитий... (журливо хилить голівку...)

(Здалека наближається спів дівчат. *) Знову виразнішає вечірний гомін села. Гудять хрущі...)

Катря (прочунивши): Ходім вечіряті... (входить з дітьми в хату).

4. ЯВА

(Зближається спів. Гучно розкочується по селі й заливає всі інші згуки. Врешті помалу віддаюється... і знову розвивається хрушеве мельодія... З-поза хати виходить старезний дід. Держиться струнко, гордо вито помалу йде до воріт і прислухується...)

Дід (хитає головою): Гай... Гай... Усе так само... І весна, як колись... і хрущі гудуть... і люди з поля вертаються... Й оцей гомін, що навколо, такий знайомий, такий саміський... і пісня... Така сама... і такими ж молоден'кими голосами... Та вслухатись в оце все... Скільки там тепер смутку, туги та одчаю... Так, так.. Ванадто спина з тяжкої неволі приссалася до живої кости.. (задумується). (До перелазу підходить худа, виснажена жінка).

5. ЯВА

Катерина (тихо): Добрий вечір, діду...

Дід (без руками об полі): То тебе таки пігнали в поле?

Катерина (тяжко спирається на огорожу й тихим голосом): Пігнали.. Не помогли оправдування, просьби, заклинання... Ще й поглумилися... Гопака казали танцювати перед гайдуками..

Дід: Татарва ними погуляла б. Таж ти з ніг валішся!

Катерина: Одначе мусіла... Економ, як впік мене нагаєм, то здавалося, що живе мясо до кости прорізав. Опісля

*) Ой під гаєм, гаєм — гляди: Народній співаник — Сто сорок пісень.

в поле пігнали... Насміхалися, що як нагайка помогла мені до танцю, так і до роботи поблагословить... Знесилена, двічі з ніг збивалася, вмлівала й двічі привели мене до памяті побоями... Дивіться, батьку, як тіло пошматували.. (розкриває рамя й показує чорнокриваві смуги від побоїв).

Дід (жахнувся): Боже!... Боже! ..

Катерина: Та все це перетерпіла б, коли б у грудях так не пекло, не давило, не смоктало... Так, начеб у них гадину носила...

Дід: Нічого... Подужаєш... От, весна вже, та й літо за нею йде.. Пригріє сонечко та й убє недугу...

Катерина: Не вбє вже діду... Не вбє.. Так уже від кількох років погішається.. Сонечко, кажете, мене вилікує.. Невже ж воно для мене?.. Чи на моє лікування?.. Тож воно мені найбільший ворог! Чей же це воно так припікає нас на панських ланах у жнива, що й мізок у голові виварюється...

Дід: Так... Так... (помагає Катерині перейти через перелаз): Помалу.. Помалу...

Катерина (знесилено спирається на рамя діда й важко віддихає): От і яка з мене потіха... Замісіть стати підпорою вашої старости, ще й собою нагинаю ваші столітні плечі...

Дід: Навіщо таке говориш? Ти ж ще молода! А що на хвильну притомила тебе недуга, то не треба зараз так чорно дивитися на світ. Сама кажеш, що в мене вже щось сотня літ на плечах.. Гай-гай.. А скільки то разів я за цей вік, оттак як ти, збивався з сил, та ніколи не тратив надії, що подужаю. От і дожив близько сотні...

Катерина: Потішаєте мене, діду... Спасиби... I хоч я смертельно вже втомилася, бажаю ще жити для добра моїх діточок... Такі ще дрібненькі... (призадумується): Чи вони вже дома? Певно вже вечеряють... Шіду поможу Катусечці... (іде помалу в хату).

6: ЯВА

Дід (дивиться їй услід і гірко): Били її! Конаючу на лан пігнали! Ще й танцювати заставили! Катюги! Ось, який тепер народ став! Терпіть, конає з муки і мовчить. За мене інакше було... Махнеш здорово катюгу поза вуха, що її більше на світ не подивиться. та й у гайдамаки... А там уже розплатишся з кривдниками й за решту..

7. ЯВД

(Надходить Григорій, пристає при воротах і хвилину прислухується словам діда...)

Григорій (заликано): Батьку, мовчіть! Знову верзете, а потім за вас з мене шкуру дертимуть!

Дід (гірко): У вас тепер усе шкура та ще й своя шкура! А що твоя людська гідність зневажена й сплюгавлена, то дарма! Що все твоє життя втоптане в худобячу грязьку неволі, то це також мусить так залишитися! Коли б ти знат, скільки колись народу дало з себе живцем здерти шкуру, щоб тільки вам волю зберегти, то ти не дорожився б так своєю рабською...!

Григорій (гірко й лукаво): І що? Може зберегли цю волю?

Дід: Бо вже забагато було наплодилось таких душ, як ваші! Трусливих, підліх душ, що ради своєї шкури дали себе залякати! А пригадай собі давнину...

Григорій: Знову почнете про своїх славних гайдамаків, що ще славніше зраджували своїх отаманів, що взяли їх власними руками, та віддавали ворогам на поталу!..

Дід: Не глумися, сину, з останніх суд'орогів коняючого народу! Побіч бруду й гнилі мають вони й ясні перли геройства та посвяти. І саме ці хвилини повинні своєю ясністю світити майбутнім поколінням. Горе поневоленому народові, що з своєї минувшини не вміє вишукати її світlosti й величності, тільки затроює свої рабські душі отрутою підліх юдів. Пропаде цей народ, що замість викувати з своєї минувшини залізний заповіт лютої боротьби за свою честь та існування, вміє тільки дошукуватися помилок предків і чорно їх осуджуючи, обвинувачувати за свою недолю. Намятай, кожне нове покоління, якаб їм спадщина не припала, є ковалем своєї долі...

Григорій (нетерпляче): Ви, батьку, все своє. А я вам одне скажу: Народ уже знесилися, то й годі йому обстати за себе.

Дід (зневажливо): Знесилися кажеш! Може це й відпочинку треба? Ні, сину, легче жити стало. Завжди так було, що чим більша недоля, тим сильніший і скорший спротив. От, хочби за гетьмана Хмеля... Коли здавалося, що повіки задавила ляшня Україну, наш народ такий буревій очинив, що раз на все позбувся польського гнету. Так, колись...

Григорій (настирливо): Ви все „колись та колись!“ Далеко це ваше „колись“ нас завело?!

Дід: Але заповіт залишило... І досвід, щоб раз на все призабути за власну шкуру, а мати на увазі тільки всенародне добро!

Григорій (сердито й голосно): Ви таки своє! І все в однo: мало того, що бути тебе за твоє, але настав ще спину й за чуже!

Дід: Не за чуже, сину, а за своє найрідніше. За народ, якого й ти член. Добешся для нього щасливих днів, то й ти сам і вся твоя рідня й усі майбутні твої покоління заживуть ясніше. Всенародня доля тісно звязана з долею кожного з нас.

Григорій: Дайте мені спокій з цею безушинною балачкою! Чоловік до краю втомлений цілоденним гарюванням, аж очі з лоба вилазять, а тут ще й ви наливаєте в душу пекучої гіркості! (переходить через перелаз і швидко, якби тікаючи, входить в хату).

8. ЯВА

Дід (одчайно): Чому мене Бог так скарав? Чому не судив мені згинути на полі слави, або хоч на палі в руках лютого ворога, тільки заставив, ось, таке слухати, на таке дивитися... (спирається на вербу й глибоко призадумується...)

9. ЯВА

Катря (стає на порозі хати й ніжно): Дідуся...

Дід (помалу повертається): Чого тобі, дитинко?

Катря: Ходіть вечеряти.

Дід: Зараз .. Зараз..

(Катря зникає в хаті, а дід знову застигає в своїй журливій поставі).

10. ЯВА

(З хати виходить Григорій. Хвилину придивляється батькові, врешті підходить до нього):

Григорій: Бать-ку ..

Дід: Шо скажеш, Грицю..?

Григорій: Вибачте мені...

Дід (зворушившись): Шо тобі? Та ж я...

Григорій: Вибачте... Самі знаєте, скільки тут горя накипіло.. (кладе руки на груди).

Дід: Ой, знаю... Знаю...

(Хвилина важкої мовчанки).

Григорій: (журливо, пригноблено): Батьку.. Катерина дуже хвора...

Дід: Бог ласкавий, сину..

Григорій: Так, Бог ласкавий.. (по хвилині): Ходіть вечеряти, а то вона зараз засмутиться...

Дід: Іду, іду... Та так не хочеться їсти... (Входить у хату. Зараз же вибігають з неї діти. Кожне несе щось з постелі. За ними йде Катря й стелить під хатою постіль).

11. ЯВА

Ярина (радісно): Будемо сьогодні на дворі спати!

Григорій: Та можна. Ніч тепла, погідна, а в хаті духота. І я ляжу з вами.

(Діти починають весело пустувати. Григорій придивляється... Врешті його тверде обличчя розм'якає й розяснюється усміхом...)

Катря: Не пустуйте, бо перешкаджаєте мені!

Григорій (нагально): А де Тарас?!

Катря (збентежено): Тарас... (розглядається): Він зараз .. Кудись вийшов... Щойно...

Григорій (суворо): Ти, Катре, знову його покриваєш! Скажи мені правду, де Тарас?!

Катря (тихенько): Не знаю...

Григорій: Знову не доглянула! Але цим разом уже я його провчу, як коритися волі батька!

(Діти притишаються на постелі. В дверях хати стає Катерина).

12. ЯВА

Катерина: Не гrimай, Грицю, на' Катрю... Так вона ще сама мала, де ж їй в силі обійти все хазяйство, та їй ще стільки дітей доглянути. А в хаті ще й маленький Йосип та й сліпенька Марія...

Григорій (сердито): А що буде, як дитина чого в ночі злякається, або яке лихо їй трапиться?! Будемо ще одну каліку годувати, або похорон справляти?!

Катерина: Грицю, ти остав Тараса. І так його нічим не здершиш, ані силою не переміниш його вдачі. Остав, хай по-свому росте, хай Бог його провадить..

Григорій: Не розумію тебе, жінко! Невже ж хочеш, щоб з нашої дитини яке ледащо виросто?

Катерина: Він не така дитина, як інші.. Сама не знаю... Іде такої ніколи в нікого не бачила...

Григорій: Тому треба йому опіки й твердої батьківської руки, щоб таки привернути до людей!

Катерина: Ні, Грицю... Йому не треба цього... Я не знаю...
Не вмію цього назвати... Мені здається, що він душою старший за нас усіх... Навіть від діда...

Григорій: Теревені! Та йому це сьогодні не минеться! Хай тільки вернеться, то я його так привітаю, що раз на все покине волочитись! Побачиш!

13. ЯВЛ

(В дверях хати стає дід і прислухується...)

Катерина (благаюче): Грицю...

Катрія: Батеньку...

Дід: Не торгуйся так, сину. Сердешна дитина заблукалася серед ночі, може тримтись з переляку, а ти, як воно зраділе врешті добеться до рідної хати, побої їй готовеш. Невже ж ще мало її жде в житті від чужих рук? Хоч ти, батько, заощади їй добру й ясну згадку про дитячі, без журні літа...

Григорій: Ну-ну, та не переговорите мене. Не дам я собі ще в хаті коверзувати! Досить мені цих економів удень! А тепер пора спати, бо завтра на працю треба ще перед досвітком вийти в поле, а то певно цього року не встигнемо обробитися. Ти ж, жінко, з дрібногою нੱчуй в хаті...
І ви, батьку.. А ми, решта, тут...

Катерина: Помоліться, діточки, Богові...

Григорій: Лиши це... Я сам... Іди вже спочивати. Ледви на ногах держишся...

Катерина: Добраніч, мої кохані... (йде в хату).

Діти: Добраніч, ненечко.

Григорій: Моліться, діти... Може трапимо на хвилину в котрій Бог змилується над нами..

(Всі клякають, хрестяться й проказують „Отче наш...“ Дехто тихцем, дехто голосніше... Врешті всі мовкнуть, ждуть... Нараз відзвивається сильний голос столітнього діда-гайдамаки).

Дід: На нашу поневолену Україну зглянсья, Господи!

Всі приявні: Зглянсья, Господи!

Дід: З нелюдського ярма визволи Господи!

Всі: Визволи, Господи!

Дід: Насилу й кривди покарай, Господи!

Всі: Покарай, Господи!

Дід: Спасителя народу зішли нам, Господи!

Всі: Зішли нам, Господи!

Дід: Молимо Тебе, най буде Твоя воля, Господи!

В с і: Наї буде Твоя воля, Господи!

(Дід і Григорій бути тричі поклони. Діти тихенько лягають. Катря обкриває їх рядном, опісля йде до воріт...)

Д і д (встає з навколошок і хрестить дітей): Добраніч, дітоньки. Хай вам присниться козаки..

Ярина: Діду, розкажіть нам ще казочку..

Григорій: Ще чого вам захочується? Спати! Коли б вам цілодення кріпацька гарівка так увіссалася в спину, як мені, то не хотілося б ще й казок вислухувати!

(Дід похитує головою й іде в хату. За ним і Катря).

Григорій: А ти чому не лягаєш?

Катря: Ще мушу посуду позмивати..

Григорій: Добре, дитино.. Та не барися... Ніч коротка, а завтра дальша праця, тож відпочити треба..

Катря: Я швиденько.

Григорій (нараз гостро): А збуди мене, як цей волоцюга вернеться!

Катря: Добре... (іде в хату).

Григорій: Небожатко... Таке ще мале, а вже так запрацьовується... Інше таке, ще шматками бавиться, а воно ж, як старе піклується всією хатою ..

(Лягає при дітях, що вже поснули, поправляє на них окривало, хрестить їх і глибоко зідхнувши, пошепки проказує молитву, щораз тихіше, тихіше, врешті засинає.

Десь із закутка саду, спершу несміливо, а далі щораз відважніше відзвивається соловейко. Врешті його чарівна пісня заливає всю тишу весняної ночі).

14. ЯВА

(На порозі хати являється Катря, відразу споглядає на сплячих і неспокійно здвигає раменами).

Катря: Ще не вернувся!

(Іде до перелазі й пильно дивиться на вулицю... Врешті сідає на перелазі й заслухується в чарівну мельодію ночі... З-за крислатої яблуні висувається повний місяць. Його зелено-жовті промені обиспіюють сяєвом суховерху вербу й ніжну постать дівчини. Згодом ізза тину висувається велика, космата шапка, а за нею, помалу, крадькома, мале хлопя).

15. ЯВА

Тарас (тихенько): Катрусьо ..

Катря (зривається й ловить хлопя в обійми): Тарасику!! (та зараз притишується й тривожно дивиться на сплячих. Де ж ти так пізно блукав? Я так боялася за тебе!)

Тарас: Ах, ти все боїшся, та й боїшся! Через те, то й я..

Катря: Ти певно їсти хочеш?

Тарас: Ні, Катрусечко. Я мав з собою цю палянічку, що ти мені рано дала.

Катря (сідає на перелазі, притягає хлопя до себе, стягає йому шапку з голови й гаряче цілує): Чого ж ти, Тарасику, ночами бродиш? Батько так гнівався.. Обіцяв побити..

Тарас: Хай бе... Як діпну цього, що задумав, то жалуватиме, що колись бив..

Катря: А щож ти такого задумав?

Тарас: А не скажеш ні кому?

Катря: Хіба ж я коли?..

Тарас: Знаю, знаю, та тільки впевнявся. Микита завжди насміхається з мене... (притаєним голосом): Я хочу борців розбудити...

Катря: Яких борців?!

Тарас: Козаків.

Катря: А звідкіля ж вони?!

Тарас: З могил.. Вони там лежать ..

Катря: Таж це мерці. Як же ти їх...?

Тарас: Не знаєш? Таж дід оповідав, що вони, як ловновидний місяць стане посередині неба, виходять із своїх могил, ладять зброю і приказу ждуть.. А коли прийде до них чиста, без гріха людина й покличе за собою, тоді вони, по божій волі, підуть за нею й тяжкою, любтою пістотою спадуть на голови наших кривдників...

Катря: Дай Боже... Дай Боже..

Тарас: І тоді диво станеться. Всі стануть вільними, рівними. І ти і батьки й уся наша рідня, все село, вся батьківщина! Так, я мушу цього доконати!

Катря: І ти вже сьогодні цього хотів?

Тарас: Так, я був на Пединовській Могилі...

Катря: І що ж?

Тарас: Я не дідждався півночі... Роздумався... Я... Стільки таємних, грізних голосів поміж цими яругами... Стільки жахливих марищ визирає звідусіль... Страшно... Та все це був би видержав, але пригадав собі, що й я не без гріха.

Катря: А звідкіля ж він у тебе?

Тарас: Є, Катрусю, є... Я сам забув про в'ого... Але там, на могилі, як став дошукуватись, пригадав його .. Мою брехню .. Катрусю, мушу тобі сказати правду... Чи пригадуєш собі, як я раз ходив до тих залізних стовпів, що небо підцирають?

Катря: Памятаю. Ти тоді ще маленький був...

Тарас: Я тоді говорив, що дійшов був до них... А то неправда, Катруся... Я не бачив їх... Я тільки вийшов за село, на Пединовську могилу, як уже вечеріти ставало й годі було дальше йти... От, тоді я вернувся, щоб колись удруге раніше вибратися... ВERTAЮЧИСЬ, я заблукався, та на щастя зустрів чумаків, що підвезли мене до дому...

Катря: То ти тільки нас одурив. Це ж нічого злого.

Тарас: Це таки гріх, Катруся.. А може тільки грішок... Проте, до цього великого діла треба людини чистої на душі, без гріха.. Катруся, скажи про це Микиті та й другим дітям... Знаєш, самому тяжко... Насміхатися будуть... А щоб лише дізнались правди, тоді вже все буде добре. Тільки...

Катря: Що ще. Тарасику?

Тарас: Чи я людина..?

Катря: А щож би?

Тарас: Не знаю... Таке думалося... Ми ж кріпаки... А економ усе дорікає нам худобою...

Катря: Він лютий такий.

Тарас: Та-ак... А дивись, яка різниця між нами, кріпаками, а худобиною...? І ми поруч з нею робимо чорну роботу й нам поруч з нею збивають батогами боки, а навіть худобина стільки побоїв не дістане, що ми... Ще ніколи у нашого пана не засікли худобини батогами, а Семена Нагірного таки забатожили на смерть...

Катря: Цить, дитино!.. Не згадуй цього!... Не в цьому різниця... Чи ти бачив коли, щоб худобина молилася Божові?

Тарас: Ні... Ніколи... Хоча дід оповідав, що в різдвяну ніч... Та я нераз ждав у жолобі, ѹ ніколи не діждався, щоб наша красуля заговорила... А ти чула коли, Катре?

Катря: Також ні. Ніхто того не чув і не бачив. Навіть наш дід. Спитай його. Тож худобина без душі.

Тарас: А всетаки її краще жити, як нам...

Катря: Неваже ж ти ніколи не чув, що навчає наш батюшка в церкві? Адже на другому світі всім тим, що тут терплять, нагорода буде...

Тарас: То я людина... Лю-ди-на... Отже завтра піду на могилу. Вже мене ніщо не задержить!

Катря: Тарасику, а може завтра ще ні... Батько дуже сердився... Щоб сьогоднішнє призабув...

Тарас: Тож я вернуся з козаками!

Катря: Хто знає. Тож ти проти волі батька, а це гріх.

Тарас: Ні, це не гріх. Адже я це не для себе.

Катря: Але я ще не встигну розповісти всім про твою мандрівку до залізних стовпів...

Тарас: За цілий день не встигнеш?

Катря: Таки ні. Завтра напівдня праці, тож я разом з батьками піду в поле.

Тарас: Так... (хвилину призадумується): Хай буде. Пожду до нового місяця... Хоч я волів би вже це зробити... Адже кожний день стільки нового горя, стільки нових сліз творить...

(Хлопя втuluється глибше в обійми сестри. Вона пестить його головку. Обидвое заслухуються в ляшання соловя...)

Тарас (мрійливо): Катруся, чи ти розумієш цю співанку соловя...?

Катря: Розумію... Коли хоч трохи прислухаєшся цьому ляшенню, відразу розвиваються мої журливі думи, а на серці й душі робиться так тихо, так спокійно...

Тарас (пориваюче): А в мене зовсім інакше! В мені піднімаються рвійні бурі й поривають мене в зовсім інший світ. А перед очима стає стільки дивних, чудових зяв... І тоді мені здається, що я вже дорослий, великий, що в силі розбити навіть найтвердіші запори нашої неволі! Але одного не знаю, не розумію... Коли кидаєшся на них з голими п'ястуками, якось дивно не можу їх досягнути... А стоять так близько передомною, так непохитно-чорно, як оця ніч, там на степу... І плачу тоді з безсилям й буджуся знову маленьким...

Катря: То це сни такі в тебе.

Тарас: Ні, не сни... Це правда...

Катря: Якже ж так...?

Тарас: Не знаю... Але пробував уже й нарисувати!?

Катря: Нарисувати!?

Тарас: Ти смієшся!?

Катря: Деж би. Та так здивувалася. І щож ти вже нарисував?

Тарас: Цього не можу нарисувати... Рука не слухається думок.. Перед очима все так ясно бачу, та як тільки потягну вуглем по стіні, якось усе так незручно виходить...

Катря: То це ти так помазав стіни в наших сусідів! Тарас,

таж вони заклинаються, що як приловлять збитошника,
то йому руки поламають!

Тарас: Е-е, Катруся... Це гірше, що мені праця не ви-
ходить...

Катря (сильно пригортав його): Бідний, братчику...!

(Зтихаєть... Соловей тьохкає... Сяєво місяця перлисто хвилює...
Нараз головка Тараса хилиться безладно...)

Катря: Заснув уже.. (цілує хлопя в чоло, несе до постелі під ха-
тою й кладе зараз при батькові. Ще раз обкинувши всіх погля-
дом іде в хату).

(Тиша. Тільки голоси весняної ночі... Промені місяця помалу
пригасають... Врешті все затихає... По хвилині десь здалека розли-
вається по світі широкий гомін громового грюкоту, помалу зближаєть-
ся, щоб урешті загриміти розливною сурмою. Водночас у повітрі, на
темному плесі ночі, перехрещуються ясні й криваві блиски... З-поміж
цеї багряної потопи вискачує постать козака, що взиваюче підносить
ліскучу шаблюку...)

16. ЯВЛЯЮТЬСЯ

Козак (сильно, аж заглушує безпереривну грюхітню): Вставайте!
Кайдани порвіте!

(Водночас будиться Тарас, сідає з дива й вдивляється в чудову
зяву... Врешті витягає до козака руки й радісно скрикує. — Нараз усе
тихне. Гаснуть блискавиці, зникає козак. Тарас схоплюється з постелі,
щоб дігнати зяву...)

Тарас: Пожди! Я йду!

Григорій (будиться й придержує його): Що з тобою!?

Тарас (намагається вирватись): Пустіть!! Мене кликали!! Коза-
ки!! Нарешті прийшли!!

Григорій: Опамятаєшся, дитино! Адже нікого нема.

Тарас (рветься): Пустіть!! Я мушу!! Прийшли!!

Григорій (силоміць пригортав хлопя до себе): Бог з тобою..
Успокійся.. Це ж сон був.

Тарас: Ні!! Я бачив!!

Григорій: Кажу ж тобі, це сон був... Вір же свому батькові.
Розглянься, як хочеш... Бачиш, нічого нема.. Нічого не
чuti... Ніч.. Усе спочиває... Світ занадто стомлений...

Тарас (пильно вдивляється в те місце де бачив чудну зяву. Врешті,
з гірким риданням, падає на постіль): Нема!! Знову нічого
нема!!

Григорій: Успокійся.. Маму збудиш, а ти так треба спо-
чинку... Хвора... Дуже хвора...

(Тарас насибу здавляє хлипання. Помалу затихає й засинає в ра-
менах батька, що ніжно отулює його рядном).

Григорій: От робота діда.. Нашхає буйну, дитячу голову всячиною, а воно, сердешнє й у сні шукає ясних хвилин минулого... (що хвилину вдивляється в Тараса й зідхає): Дивна дитина... (врешті клонить голову й собі засинає).

З А С Л О Н А

